

LIBER PRIMVS

sensibilia ac sensitiva sub instantis libri cadunt speculatione. Ordo autem huius est quoniam primus est inter eos qui de operationibus agunt propinquus: & animali essentialibus magis & mox sequitur eum q̄ est de anima: eo sic dicente in huius libri principio (Quoniam autem de anima secundum se ipsam determinatum est prius: & de uirtutum qualibet ex parte ipsius: consequens est facere considerationem de animalibus & uitā habentibus omnibus. quæ sunt propriæ & quæ comunes operationes). In fine quoq; libri huius expedita prius claudēs ait (De sensitivis quidem igitur & sensibilibus quomodo se habent & comuniter & unūquodq; sensitivū dictū est: reliquum autem primum fit facile considerare de memoria & reminiscētia & somno) Ex quo itaq; cæteri hunc sequuntur librum hic merito primum post librum de anima tenebit locum: In fine etiam eius q̄ de motu animalium post animalium essentiam quæ in libro de aīa completur: ea mox colligit quæ de sensu egit. dicens (De partibus quidē igitur uniuscuiusq; animalium & de aīa adhuc autem & de sensu & memoria & somno & comuni motu diximus causas) posuit hoc aduerbium (adhuc) ut per hoc operationes secundo loco pertractatas ab aīaliū essentia prius discussa separaret. Huic libello ea admodū in historiis pauca correspondēt: quibus circa finem quarti libri post eorum quæ de partibus scribuntur collectionem: sic scriptū est (Nunc de sensibus differēdum est) licet hæc aliquo etiam modo libro de anima cōuenire possint. Quæ locorum in historiis ac theoriæ causarum debita congruentia: prefatum ordinem plenissime nobis ostendit. Et hæc sufficiant de ordine libri q̄ de sensu & sensibili comuniter nuncupatur.

Ordo libri de memoria & reminiscētia

Caput VIII.

Emoria & reminiscētia fiunt cum iam sensatæ species in animæ thesauro reconduntur. ac demum cognitione in animalibus uel discursu concurrente in hominibus solis: reuocantur. Ordo autem huius libri est quoniam mox post librum de sensibilibus & sensitivis collocat. palam fit hoc ex iis quæ superius diximus. nam post collectionem exactorum in libro præcedēti de sensibilibus & sensitivis: subiūgit Reliquorum autem fit facile primum considerare de memoria & reminiscētia & somno) Huic libro nihil determinate respondet in historiis. licet hincinde passim plura de his scripta sint. cum nonnulla animalia aliis prudentiora sæpe dixerit: Et hæc satis sint de eo libello qui de memoria & reminiscētia inscribitur. qui sic incipit (De memoria quidem igitur & reminiscētia dicēdum quid est.

Ordo libri de somno & uigilia.

Caput VIII.

Xpedito ordine libri de memoria & reminiscētia de ordine libri de somno & uigilia agēdum est. In hoc enim libro primo de somno secundo de somno agit. Ultimo de somnorum diuinatione. Incipit autē (De somno autem & uigilia considerandum quid sint) Est autem somnus & uigilia unum de quatuor coniugatis: in libro de sensu & sensibili ab Aristotele sic nuncupatis. est enim genus unum operationum animali propinquarum: quare tametsi una sit de quatuor cōiugationibus: seorsum tamen a reliquis tribus quæ sunt ab aīali remotiores: simul cū operationibus propinquioribus: quæ non sūt cōiugationes: tractari debuit. Vigilia enim est sensuum operatio. somnus autem illorum priuatio aut remotio: proprias uterq; habens causas. Ordo autem libri huius nec in principio libri nec in fine ab Aristotele positus est. iis enim duobus in locis ordinare non licuit cum eius ordinis certum locum in fine libri de sensu & sensato simul cum memoria proposuerit dicens (Reliquorum autem primum fit facile cōsiderare de memoria & reminiscētia & somno) Quare post eū qui de memoria & reminiscētia: mox sequi debet ille liber qui est de somno & uigilia. huic libello in historiis ea respōdet pars ī qua: post sensus: post uocem de somno licet breuibus sermoneq; succincto sic agitur. (De somno & uigilia aīalium nulla quæstionis obscuritas est &c. Satis itaq; hæc sint dicta de ordine eius libri qui de somno dicitur. & uniuersaliter de ordine librorū eorū qui de operationibus sensui principaliter attinētibus: agunt. Nunc ad eum qui est de causā motus aīalium in comuni descendamus.

Ordo libri qui de causā motus aīalium in communi agit.

Caput X.

Ortus aīalium tametsi nō ita sit aīali propinquus cum nō omne aīal de loco ad locum: licet in loco moueatur: sicut sensus: est tamē eidem propinquus ualde. Hæc propinquitatem ostēdere uolēs Aristoteles ī eo qui de sensu & sensibili: cum duas aīalis opetatiōes propinquas. s. sensum & memoriā tractaturus proposuerat: & motum ipsum tangere uellet: eum sub hoc noīe nō expressit. sed ea quæ ad motum de sensu cōcurrūt. exprimere maluit. ut affinitatem ipsius motus cum sensu & cum aīali nobis indicaret: dicens (puta sensus & memoria) & loco. ipsius motus subitūlit (& ira & desideriu & oīno appetitus: & cū iis gaudiū & tristitia): per hæc enim motū aīalium idicauit cū aīalis motus ut patet ī libro de aīa ab iis fiat. sensu. n. īteriori triste aliqd̄ uel delectabile percipiēs: īperāte appetitu: illud triste animal fugit. uel delectamentum prosequitur. ira enim desiderium & oīo appetitus: hic posita sunt: nō tāq; tales affectiōes hic ptractandæ essent: cum de eis quātum licuit ī libro de aīa contēplatū sit: sed eas hic cū sensu & mēoria & aliis deduxit. ut p hæc motus ipse aīaliū q̄ p hæc pducit sub intelligat. & quātū aīali ac sensui ppinquus sit clare cognoscatur. potissime cū ista pdicta sensu ipso pducantur. & ob id ēt motum ipm simul cum opationibus aīali propinquis. s. sensu memoria & somno tractādum esse cōciperemus. Cæterū somnū & uigiliā seorsū ab opatiōibus aīali propinquis ibidē enumerauit: & inter eas quæ minus ppinquæ sunt: qualis est mors & uita iuuētus: & senectus. Inspiratio & expiratio apposuit. nō ut p hoc eas ab aīali remotas esse putaret: cū oī ac soli aīali cōueniāt nec eo q̄ cū aliis cōiugis essent ptractādæ. Sed cum una esset de cōiugatiōibus quatuor eas cōiuga narrādo cōnumerare placuit: sicut legētibus locum illū palā fit Ex iis igitur satis declaratum est quatenus operatio quæ est aīalium motus. simul cum opatiōibus aīali ppinquis tractanda sit. Neque putes hunc librum qui est de causā motus animalium ī communi. Incipientem. (De motu autē eo qui aīalium) aut illum qui est de progressu uel incessu animalium: fore superuacaneum. ambo enim ad disciplinæ huius naturalis complementū fuere necessarii. & loca eorū diuersa. nam ille qui est de progressu: